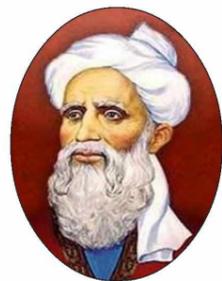

АНВОРИ ДОНИШ

E-mail: anvor.donish@kgu.tj **Нашрияи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ***
www.anvor.tj **№7 (331) 9-уми сентябри соли 2022, ҷумъа (оғози нашр: соли 1994)**

ҶАШНИ 31 - СОЛАГИИ ИСТИҚЛОЛУ ОЗОДИ ВАТАН МУБОРАК БОШАД, ҶАМВАТАНОНИ АЗИЗ!

Ҷадафи мо аз фароҳам сохтани шароити беҳтарин барои таълиму тарбияи шумо – фарзандони азиз, аз он иборат аст, ки бо истифода аз чунин имкониятҳои мусоид хуб хонед, илму дониш омӯzed, касбу ҳунарҳои замонавиро аз худ намоед ва дар оянда ба халқу Ватан ҳамчун кадрҳои ҷавон содиқона хизмат кунед.

Шумо – наврасону ҷавонони имрӯза, яъне насли хушбахти замони истиқлол соҳибони ояндаи Ватан, давлат ва номбардорони фардои миллат ҳастед.

Мо аз ҳар яки шумо умеди зиёд дорем.

Эмомалӣ РАҲМОН

СУХАНРОНИИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН ДАР РӯЗИ ДОНИШ

ИСТИҚЛОЛИ ДАВЛАТӢ - МАРҶАЛАИ ЭҶӢ

ТАБРИКОТИ РЕКТОР БА МУНОСИБАТИ РӯЗИ ДОНИШ ВА ҶАШНИ ИСТИҚЛОЛ

ҲОШИМ ГАДО ВА КИТОБ

РИӢЗИДОН БОЯД ҶАМАДОН БОШАД!

КОНФРОНС БАХШИДА БА РӯЗИ ИСТИҚЛОЛ

АНДЕШАҲОИ ҲАКИМОНАИ БУЗУРГОН

С. 7

С. 11

С. 9

С. 16

СУХАНРОНИИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН ДАР РӮЗИ ДОНИШ ВА ИФТИТОҶИ БИНОИ АСОСИИ ДОНИШГОҶИ ДАВЛАТИИ ТИББИИ ТОҶИКИСТОН

01.09.2022 10:28, шаҳри Душанбе
Ҳамватанони азиз!

Муҳтарам омӯзгорон, донишҷӯён ва
хонандагон!

Ҳозирини гиромӣ!

Ҳамаи шуморо бо фарорасии соли нави таҳсил ва Рӯзи дониш, ки бо дарси сулҳ оғоз мегардад, ҳамчунин, ба муносибати ифтитоҳи бинои асосии Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино самимона табрик мегӯям.

Дар Тоҷикистони соҳибистиқлоли мо ин рӯз ҳамчун санаи гиромидошти илму дониш ва маърифату маънавият таҷлил мегардад, ки гувоҳи равшани тавачҷуҳи доимӣ ва хоссаи Ҳукумати мамлакат ба соҳаи илму маориф мебошад.

Мо ба хотири рушди илму маориф тамоми захираву имкониятҳоро раван кардаем ва ин корро минбаъд низ бомаром идома медиҳем.

Зеро ояндаи миллат ва фардои давлат ба наслҳои ватандӯсту ватанпараст, бонангу номус, дорои ҳисси баланди миллӣ, соҳибмаърифату донишманд, забондон, дорои ҷаҳонбинии васеъ, меъморону муҳандисон, ихтироъкорону навоварон, дигар ихтисосҳои замонавӣ ва касбу ҳунарҳои муосир вобастагии мустақим дорад.

Мехоҳам таъкид намоям, ки бо дарси сулҳ оғоз гардидани соли нави хоши барои мо - мардуми Тоҷикистон сабаб ва аҳамияти махсус дорад.

Сокинони кишвари мо ҳанӯз дар оғози солҳои навадуми асри гузашта даҳшати ҷанги таҳмили шаҳрвандиро аз сар гузарониданд ва сабақҳои талхи он фоҷиаи миллиро ҳаргиз фаромӯш намекунанд.

Маҳз ба ҳамин хотир, мардуми шарифи Тоҷикистон ба қадри сулҳу оромӣ, суботи сиёсӣ ва ваҳдати миллӣ мерасанд, ин неъмат бо қимати гарон ва заҳмати зиёд бадастомадаро ҳифз мекунанд ва ба фарҳанги сулҳ ҳамчун маромномаи ҳаёти иҷтимоӣ ва маънавии худ арҷ мегузоранд.

Ҳамватанони азизи мо хуб медонанд, ки оқибати ҷанг танҳо даҳшату харобӣ, наҳсу қашшоқӣ, ҳалокати одамони бегуноҳ, фирори сокинон аз Ватан ва ҷойи зисти худ ва дигар мушкilotу маҳрумиятҳо мебошад.

Баръакс, танҳо сулҳу оромӣ ва суботи сиёсӣ омили асоситарини амалӣ гардидани нияту орзуҳои ҳар як фард,

татбиқи нақшаҳои созанда барои фардои ободи кишвар ва зиндагии шоиставу арзандаи мардум ба ҳисоб меравад.

Чунонки ҳамватанони азизи мо мушоҳида мекунанд, имрӯз вазъи ҷаҳон ба дараҷае ҳассосу мураккаб ва пешгӯинашаванда гардидааст, ки истиқлолу озодӣ, тамомияти арзӣ ва ҳатто ҳастии таърихӣ баъзе кишварҳо ва халқу миллатҳоро таҳти хатари ҷиддӣ қарор додааст.

Дар чунин шароити ниҳоят печидаву бӯхронӣ ва дар замоне, ки раванди аз нав тақсим кардани ҷаҳон ва захираҳои табиӣ сайёра, яроқнокшавии бошитоҷ ва марҳалаи дубораи "ҷанги сард" торафт шиддат мегирад, мо вазифадорем, ки барои ҳифзу тақими сулҳу оромӣ, суботи сиёсӣ ва ваҳдати миллӣ беш аз ҳар вақти дигар саъю талош намоем.

Таъкид менамоям, ки имрӯзҳо инсоният баъди қариб ҳаштод сол, яъне пас аз Ҷанги дуҷуми ҷаҳон дар мушкилтарин ва хатарбортарин давраи таърихи худ қарор дорад.

Ҳозирини муҳтарам!

Ҳукумати мамлакат ҳанӯз аз оғози даврони соҳибистиқлолӣ ба ҳалли масъалаҳои рушди соҳаи маориф ва илм, фароҳам овардани шароити муосир барои таълиму тарбияи наслҳои ояндасози Ватан ва омода намудани кадрҳои барои иқтисоди миллӣ то имрӯз бисёр иқдомоти созанда ва ба оянда нигаронидашударо амалӣ гардонид.

Зеро давлатро танҳо мутахассисони соҳибтаҷриба ва шахсони дорои дигар ихтисосҳои замонавӣ, яъне кадрҳои баландихтисос обод мекунанд.

Дар шароити пешрафти босуръати илм ва техникаву технологияҳо танҳо кишварҳое рушд мекунанду мақому ҷойгоҳи сазовори худро нигоҳ дошта метавонанд, ки мардуми босаводу соҳибмаърифат, олимону донишмандон, кадрҳои баландихтисосу ихтироъкор ва техникаву технологияҳои ба талаботи замона ҷавобгӯӣ дошта бошанд.

Дар 31 соли соҳибистиқлолӣ бунёд кардани таъсис додани 32 муассисаи таҳсилоти олий, 41 муассисаи таҳсилоти ибтидоиву миёнаи касбӣ ва 3246 мактаб, аз ҷумла 156 муассисаи таълимии типӣ нав, яъне гимназия, литсей, мактабҳои байналмилалӣ ва 300 муассисаи томактабӣ далели возеҳи иқдомоти созандаи Ҳукумати мамла-

кат мебошад.

Танҳо дар соли 2021 ва шаш моҳи соли ҷорӣ дар қаламрави мамлакат 247 муассисаи навбунёди таҳсилоти миёнаи умумӣ барои беш аз 110 ҳазор хонанда ба истифода дода шудааст.

Имрӯз, яъне 1-уми сентябр қариб 2 миллиону 300 ҳазор нафар наврасони кишвар, аз ҷумла беш аз 1 миллиону 110 ҳазор духтарон дар муассисаҳои таълимӣ ба дарс оғоз карданд, ки 272 ҳазори онҳо (133 ҳазор духтарон) бори нахуст ба остонаи мактаб қадам гузошанд.

Ба онҳо зиёда аз 128 ҳазор нафар омӯзгорон дарс медиҳанд, ки беш аз 72 фоизашон бонувону занон мебошанд.

Бо ифтихору қаноатмандӣ ибраз медорам, ки мо ба чунин дастовардҳо маҳз ба шарофати истиқлолу озодӣ ва заҳмати содиқонаи халқамон ноил гардидаем.

Дар баробари фароҳам овардани шароити мусоид барои таълиму тар-

риф даҳҳо барномаи давлатӣ қабул ва амалӣ карда шуд.

Дар зарфи 31 сол барои соҳиби саводу маърифат ва илму дониш гардонидани наслҳои наврас ба маблағи 434 миллион сомонӣ зиёда аз 735 номгӯӣ китобҳои дарсӣ бо шумораи умумии 50 миллион нусха нашр гардид.

Ҳукумати мамлакат маблағгузориро барои рушди илму маориф сол ба сол афзоиш дода истодааст.

Соли 2022 ба соҳаи маориф 6 миллиарду 304 миллион сомонӣ ҷудо гардидааст, ки нисбат ба соли 2021-ум 706 миллион сомонӣ ё ин ки 11,3 фоиз зиёд буда, 19 фоизи ҳаҷми умумии хароҷоти буҷети давлатиро ташкил медиҳад.

Ҳамчунин, дар соҳаи маориф 4 лоиҳаи сармоягузори давлатӣ ба маблағи умумии беш аз 1 миллиард сомонӣ амалӣ шуда истодааст.

Яъне барои соҳа, дар маҷмӯъ, қариб 7 миллиард сомонӣ равона гардидааст.

Дар зарфи 31 сол барои соҳиби саводу маърифат ва илму дониш гардонидани наслҳои наврас ба маблағи 434 миллион сомонӣ зиёда аз 735 номгӯӣ китобҳои дарсӣ бо шумораи умумии 50 миллион нусха нашр гардид.

Ҳукумати мамлакат маблағгузориро барои рушди илму маориф сол ба сол афзоиш дода истодааст.

Соли 2022 ба соҳаи маориф 6 миллиарду 304 миллион сомонӣ ҷудо гардидааст, ки нисбат ба соли 2021-ум 706 миллион сомонӣ ё ин ки 11,3 фоиз зиёд буда, 19 фоизи ҳаҷми умумии хароҷоти буҷети давлатиро ташкил медиҳад.

бияи наврасону ҷавонон дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот мо ба масъалаҳои ислоҳоти соҳа, зиёд кардани маблағгузори соҳаи маориф, давра ба давра баланд бардоштани музди меҳнати омӯзгорон, зиёд намудани бурсияву стипендияҳо, аз ҷумла стипендияи президентии "Дурахшандагон" ба тарбияи кадрҳои баландихтисос дар дохил ва хориҷи мамлакат эътибори аввалиндараҷа медиҳем.

Илова бар ин, бо мақсади кашфи истеъдодҳо ва тарбияи онҳо, баланд бардоштани сатҳи худшиносиву ҳуноҳӣ ва саводнокиву маърифатнокии мардум, қабл аз ҳама, наврасону ҷавонон ва тақвияти завқи зебоипарастии онҳо мо баргузор намудани озмунҳои "Тоҷикистон - Ватани азизи ман", "Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст", "Илм - фурӯғи маърифат", "Тоҷикон - оинаи таърихи миллат" ва дигар ҷорабиниҳоро ба роҳ мондем.

Ҳадафи мо аз иқдомоти зикршуда ин аст, ки ҳар фарди тоҷик таърихи пурифтихори гузаштаи худ, мероси ғановатманди фарҳангӣ ва дигар арзишҳои неки миллати бостониву тамаддунсози хешро хуб донанд, ҳисси баланди миллӣ, худшиносиву ҳуноҳӣ ва эҳсоси гарми ватандӯстиву ватанпарастӣ дошта бошад.

Дар даврони соҳибистиқлолӣ барои таъмин намудани рушди соҳаи мао-

илова бар ин, соли ҷорӣ аз буҷети ҷумҳуриявӣ барои барномаҳои давлатии соҳа, хусусан, дар самти таҳсилоти томактабӣ, дарёфт ва рушди истеъдодҳо, такмили таълими забонҳои русӣ ва англисӣ, таъмин намудани муассисаҳои таълимӣ бо кабинетҳои фанӣ ва озмоишгоҳҳои мучаҳҳаз, инчунин, рушди илмҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ аввалин мартаба ба таври мутамарказ 32 миллион сомонӣ ҷудо карда шуд.

Ҳозирини арҷманд!

Тоҷикистон, ки аз ҷиҳати таркиби аҳолии кишвари ҷавонон мебошад, фаъолияти касбинтиҳобкунӣ ва касбомӯзӣ дар низоми маориф аз масъалаҳои муҳим ва ҳалталаб ба шумор меравад.

Вақти он расидааст, ки касбинтиҳобкунӣ хонандагон вобаста ба рушди ҷомеа ва талаботи замон ба роҳ монда шавад.

Ҳамчунин, зарур аст, ки ба масъалаҳои такмили ҷараёни омӯзонидани фарҳанг, расму ойинҳо, арзишҳои миллӣ, ҳунарҳои мардумӣ, ташкил намудани маҳфилҳои рӯзгордорӣ, таҷҳизонидани кабинетҳои фанӣ ва барқарор намудани марказҳои таълими-ву истеҳсолӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ тавачҷуҳи бештар зоҳир карда шавад.

Дар ин раванд, барои хонандагон ташкил кардани саёҳат ба мавзӯҳои

СУХАНРОНИИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН ДАР РӮЗИ ДОНИШ ВА ИФТИТОӢИ БИНОИ АСОСИИ ДОНИШГОӢИ ДАВЛАТИИ ТИББИИ ТОҶИКИСТОН

таърихи ва ёдгориҳои бостони кишвар, осорхонаву китобхонаҳо ва майдону маҷмааҳои рамзҳои давлати бисёр муҳим мебошад.

Зеро маҳз тавассути ҳалли ин масъалаҳо сатҳи тафаккур ва доираи ҷаҳонбинии наврасону ҷавонон вусъат ёфта, шавқу рағбати онҳо ба китобхонӣ, омӯхтани илму дониш ва касбу ҳунар зиёдтар мегардад ва саъю талоши онҳо барои азхудкунии таърихи бостонӣ, забони ширину шеваи модарӣ ва фарҳанги ғановатманди халқи куҳанбунёди худ афзоиш меёбад.

Ҳамзамон бо ин, бо мақсади воридшудан ба фазаи ягонаи таҳсилоти ҷаҳонӣ, муайян намудани сатҳи воқеии дониши хонандагон, ҳавасмандгардонӣ ва омода намудани онҳо дар зинаҳои минбаъдаи таҳсилот вақти он расидааст, ки дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ низоми бисёрҳолаи баҳрогузорӣ ҷорӣ карда шавад.

Ин масъаларо чандин бор таъкид карда будам ва ҳоло иловатан дастур медиҳам, ки гузариш ба имтиҳонҳои ҷорӣ тестӣ дар муассисаҳои таҳсилоти оли низ ҷамаҷониба баррасӣ гардад.

Вазорати маориф ва илм, дигар вазорату идораҳои, ки дар сохтори худ муассисаи таҳсилоти касбӣ доранд, ба истиснои муассисаҳои таҳсилоти касбӣ тиббӣ, вазирадори карда мешаванд, ки ҷиҳати ба китобҳои дарсӣ таъмин намудани муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ ва баландбардоштани сатҳи мазмуну мундариҷаи онҳо аз ҳисоби мутахассисони соҳибтаҷриба гурӯҳҳои корӣ таъсис дода, китобҳои дарсиро тибқи барнома ва нақшаҳои таълимии ин зинаҳои таҳсилот таҳия намоянд.

Ба талаботи стандартҳои байналмилалӣ таҳсилот мутобик намудани нақшау барномаҳои таълимӣ ва дар ин замина омода кардани кадрҳои баланддихтисоси ҷавобгӯ ба талаботи бозори меҳнати дохилӣ ва хориҷӣ яке аз ҳадафҳои асосии Ҳукумати мамлакат дар самти таҳсилоти оли касбӣ мебошад.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки сатҳу сифати тайёр кардани мутахассисон дар муассисаҳои таҳсилоти оли касбӣ таҷдиди назар меҳояд.

Аз ин рӯ, бояд сохтори идоракунии низоми таҳсилоти оли касбӣ такмил дода, барои татбиқи усулҳои нави таълим тадбирҳои амалӣ андешида шаванд.

Дар робита ба ин, ба Ҳукумати мамлакат супориш дода мешавад, ки бо мақсади баланд бардоштани сатҳу сифати тайёр кардани касбҳои коргарӣ то охири соли ҷорӣ сохтори алоҳидаи идоракунии муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ касбиро ташкил диҳад.

Дар замони соҳибистиклолӣ раванди сохтмони азнавсозӣ ва таҳкими пояҳои моддиву техникаи мактабҳо вусъати бисолиқ пайдо кард.

Аммо таъмини муассисаҳои таълимӣ бо омӯзгорони сатҳи касбияти баланд, норасоии омӯзгорони таҷрибадор забондони фанӣ ва мақоми омӯзгор дар ҷомеа аз масъалаҳои ҳал-

талаби имрӯза соҳа мебошад.

Имрӯз дар муассисаҳои таълимии кишвар норасоии омӯзгорон 3406 нафарро ташкил медиҳад.

Соли ҷорӣ муассисаҳои таҳсилоти оли равияи омӯзгори 5323 нафар ва коллеҷҳои омӯзгори 1830 нафар ҷавонон хатм карданд.

Вазорати маориф ва илм зарур аст, ки дар ҳамкорӣ бо роҳбарони вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо масъалаи бо кадрҳои омӯзгорӣ пурра таъмин кардани муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар кӯтоҳтарин муҳлат ҳаллу фасл намояд.

Вобаста ба ин, ба аҳли маориф, падару модарон, зиёиёну фаъолон ва умуман аҳли ҷомеа муроҷиат карда, таъкид менамоем, ки масъалаи таълиму тарбияи наврасону ҷавонон ва соҳиби касбу ҳунар гардонидани онҳоро дар мадди аввал гузоранд.

Яъне мо - падару модарон ҳаргиз фаромӯш насозем, ки ояндаи Тоҷикистон ва фардои давлату миллат ба фарзандону набераҳои мо - наврасону ҷавонон тааллуқ дорад.

Муҳтарам устодону омӯзгорон ва донишҷӯёну хонандагон!

Муҳайё кардани шароит барои фаъолияти пурсамари Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон низ, ки маркази асосии тайёр кардани кадрҳои соҳаи тандурустӣ ва мутахассисони илмӣ соҳаи тиб мебошад, натиҷаи тавачҷуҳи доимии Ҳукумати мамлакат ба ҳисоб меравад.

Бинои асосии донишгоҳ, ки имрӯз ба истифода дода шуд, аз 9 ошёна ва масоҳати таълимии қариб 22 ҳазор метри мураббаъ иборат мебошад.

Дар солҳои 2019 - 2020 ҷамаи биноҳои маҷмааи нави таълимии донишгоҳ, ки дар шаҳраки "Шифобахш" ҷойгиранд, пурра аз таъмири асосӣ бароварда шуда, озмоишгоҳҳои таълимӣ илмӣ ташкил ва ҷамаи кафедраҳо бо таҷҳизот ва дигар лавозимоти муосир тиббӣ таъмин карда шуданд.

Соли 2021, инчунин, бинои кафедраҳои соҳаи кимиё ва кафедраҳои факултаи фарматсевтӣ азнавсозӣ ва бо таҷҳизоти зарурӣ таъмин гардида, ба Маркази фарматсевтӣ ва истеҳсоли маводи доруворӣ табдил дода шуд.

Ҳадафи мо аз фароҳам овардани шароити мусоиди таълим аз он иборат аст, ки донишгоҳ тавонад дар самти тайёр кардани кадрҳои баланддихтисоси соҳаи тандурустӣ ва боз ҳам беҳтар ба роҳ мондани хизматрасонии тиббӣ ба аҳолии кишвар саҳми бештар гузорад.

Бинобар ин, вазоратҳои маориф ва илм, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва роҳбарияти донишгоҳро зарур аст, ки бо истифода аз шароити имкониятҳои муҳайёгардида ба тарбияи кадрҳо эътибори аввалиндараҷа дода, ҷиҳати баланд бардоштани са-

Дар солҳои 2019 - 2020 ҷамаи биноҳои маҷмааи нави таълимии донишгоҳ, ки дар шаҳраки "Шифобахш" ҷойгиранд, пурра аз таъмири асосӣ бароварда шуда, озмоишгоҳҳои таълимӣ илмӣ ташкил ва ҷамаи кафедраҳо бо таҷҳизот ва дигар лавозимоти муосир тиббӣ таъмин карда шуданд.

тҳу сифати таълим, тақвияти заминаи моддиву техникаи кафедраҳои назариявӣ ва таҳассусӣ, махсусан, омода кардани иммунологҳо, генетикҳо, вирусологҳо, микробиологҳо, эпидемиологҳо ва ихтисосҳои барои соҳаи саноати дорусозӣ зарурӣ тадбирҳои иловагӣ андешида.

Ҳоло тибқи стандарти давлатӣ барномаҳои таълимии тибби профилактикӣ ва озмоишгоҳӣ таҷдиди назар гардида, барои омода намудани мутахассисон ҷораҳои мушаххас амалӣ шуда истодаанд.

Дар баробари ин, зарурат пеш омадааст, ки ҷиҳати вусъат бахшидани корҳо дар ин самти муҳими соҳаи тандурустӣ ва дар сатҳи баланд гузаронидани таҳлилҳои вирусологӣ, генетикӣ, иммунологӣ ва микробиологӣ дар назди Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯали ибни Сино Пажӯҳишгоҳи тиббӣ бунёди таъсис дода шавад.

Таъсиси пажӯҳишгоҳ на танҳо ба рушди илмҳои бунёдӣ, балки бо истифодаи технологияҳои муосир тиббӣ фароҳам овардани шароит барои хизматрасонии босифати озмоишгоҳӣ ва омода кардани мутахассисони ин соҳа мусоидат менамояд.

Ҷойгир кардани пажӯҳишгоҳи мазкур дар бинои собиқаи донишгоҳ, ки ҳоло озмоишгоҳи ҳуҷайраҳои бунёдӣ, панҷ кафедраи тибби назариявӣ ва озмоишгоҳи маркази таҷрибаӣ дар он қарор доранд, мувофиқи мақсад мебошад.

Таҳсилоти баъдидипломӣ зинаи муҳими тайёр намудани табибон мебошад ва маҳз дар ҳамин зинаи таҳсилот хатмкардагони донишгоҳ соҳиби ихтисоси муайяни тиббӣ мегарданд.

Танҳо соли гузашта шумораи онҳое,

ки ба бозомӯзи фаро гирифта шудаанд, қариб 12 ҳазор нафарро ташкил дода, нисбат ба соли 2019-ум 22 фоиз афзоиш ёфтааст.

Инчунин, ҷамасола садҳо нафар ҷавонон барои таҳсил ба муассисаҳои таълимӣ илмӣ хориҷи кишвар фиристода мешаванд.

Илова бар ин, дар доираи ҳамкории Донишгоҳи тиббӣ бо муассисаҳои таълимии давлатҳои дигар шумораи зиёде омӯзгорону донишҷӯён ҳар сол ба донишгоҳҳои бонуфузи хориҷи кишвар барои тақмили ихтисос ва бозомӯзии касбӣ фиристода мешаванд.

Ҷиҳати тақвият бахшидани корҳо дар самти омода кардани кадрҳо ду сол пеш "Барномаи тайёр намудани кадрҳои тиббӣ барои давраи то соли 2030" қабул карда шуд, ки татбиқи он бевосита ба рушди соҳаи тандурустӣ ва беҳтар намудани сифати хизматрасонии тиббӣ мусоидат мекунад.

Тибқи супориши Роҳбари давлат Ҳангоми мулоқот бо кормандони соҳаи тандурустӣ, ки 18-уми августи соли 2020 баргузор гардида буд, бо мақсади беҳтар намудани сифати тарбияи мутахассисони тиббӣ ба "Консепсияи ислоҳоти таҳсилоти тиббии фарматсевтӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон" тағйиру иловаҳои зарурӣ ворид карда шуданд.

Бояд гуфт, ки мутахассисони дорӣ маълумоти оли тиббӣ ғайр аз Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯали ибни Сино, инчунин, дар Донишгоҳи давлатии тиббии Хатлон, факултаҳои тиббӣ фарматсевтӣ Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва Донишқадаи тиббӣ иҷтимоии Тоҷикистон омода карда мешаванд, ки соли ҷорӣ онҳоро 2023 нафар хатм кардаанд.

СУХАНРОНИИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН ДАР РӮЗИ ДОНИШ ВА ИФТИТОӢИ БИНОИ АСОСИИ ДОНИШГОӢИ ДАВЛАТИИ ТИББИИ ТОҶИКИСТОН

Дар давоми 31 сол дар муассисаҳои таҳсилоти олии тиббии дохили кишвар 31 ҳазору 614 нафар мутахассиси соҳаи тиб тайёр карда шудааст.

Дар ин давра муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбии тиббиро 172 ҳазору 800 нафар ҷавонон ба итмом расондаанд.

Яъне дар даврони соҳибистиклолӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олий ва миёнаи тиббии кишвар 204 ҳазору 413 нафар мутахассис тайёр карда шудааст.

Танҳо соли ҷорӣ муассисаҳои таҳсилоти олий ва миёнаи касбии тиббиро 16 ҳазору 640 нафар ҷавонон хатм кардаанд.

Бо дарназардошти норасоии табибон дар муассисаҳои тиббии шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон соли 2016 Донишгоҳи давлатии тиббии Хатлон таъсис дода шуда, имсол 336 нафар хатмкунандагони нахустини он соҳибмаълумоти олии тиббӣ гардиданд.

Имрӯз тарбияи мутахассисони миёнаи тиббӣ дар 34 коллеҷ ба роҳ монда шудааст, ки аз он 18 коллеҷ ғайридавлатӣ мебошад.

Ҳоло дар коллеҷҳои тиббӣ 60 ҳазору 327 нафар донишҷӯён таҳсилдоранд ва соли ҷорӣ ин муассисаҳоро 14 ҳазору 615 нафар хатм кардаанд.

Ин раванд имкон медиҳад, ки дар ояндаи наздиктарин муассисаҳои тандурусти кишвар бо кормандони миёнаи тиб пурра таъмин карда шаванд.

Дар баробари ин, бояд гуфт, ки сифати омода кардани кадрҳо дар коллеҷҳои тиббӣ, пеш аз ҳама, аз рӯи фанҳои таҳассуси тиббӣ беҳбудии ҷиддиро талаб менамояд.

Ҳозирини муҳтарам!

Ҳукумати мамлакат ҷиҳати таъмин намудани рушди бомароми соҳаи тандурустӣ маблағгузорию давра ба давра зиёд карда истодааст.

Масалан, агар соли 2019 буҷети соҳа 1 миллиарду 740 миллион сомониро ташкил дода бошад, ин нишондиҳанда соли 2022 ба 2 миллиарду 882 миллион сомонӣ расонида шуд, ки нисбат ба соли 2019-ум 66 фоиз зиёд мебошад.

Дар натиҷа то имрӯз, илова ба садҳо иншооти навбунёд, аксари муас-

сисаҳои тиббии кишвар то дурдасттарин маҳалҳои аҳолинишин аз таъмири асосӣ бароварда шуда, бо таҷҳизоти муосири тиббӣ, нақлиёти санитарӣ, дигар лавозимоти тиббӣ таъмин гардидаанд ва ҳоло сатҳу сифати ташхису табобат нисбат ба солҳои пеш беҳтар шуда истодааст.

Дар замони соҳибистиклолӣ дар қаламрави мамлакат 2723 муассисаи тандурустӣ сохта, ба истифода супорида шудааст ва имрӯз дар кишвар 5116 муассисаи тиббӣ фаъолият дорад.

Танҳо дар се соли омодагӣ ба ҷашни 30 - солагии истиқлоли давлатӣ 1858 муассисаи тандурустӣ ва дар шаш моҳи соли 2022-юм 61 муассиса бунёд гардидааст.

Тибқи нақшаи корҳои созандагиву ободкорӣ ба ифтихори 35 - солагии истиқлоли давлатӣ дар кишвар бунёди боз садҳо иншооти соҳаи тандурустӣ ба нақша гирифта шудааст.

Ҳоло дар мамлакат шумораи табибони дорой маълумоти олий 20 ҳазору 800 нафар ва кормандони миёнаи тиббӣ зиёда аз 60 ҳазор нафарро ташкил медиҳад, ки нисбат ба панҷ соли пеш, яъне соли 2017-ум мутаносибан беш аз 11 ва 16,5 фоиз зиёд мебошад.

Бо қарори Ҳукумати мамлакат "Барномаи рушди Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино барои давраи солҳои 2006 - 2015" қабул ва асосан амалӣ гардид.

Вале бо сабабҳои гуногун яке аз вазифаҳои асосии барномаи зикршуда - таъсис додани клиникаи донишгоҳӣ иҷро нагардид.

Аз ин лиҳоз, ба роҳбарони Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва донишгоҳ супориш дода мешавад, ки доир ба ташкили клиникаи муосири донишгоҳӣ, бо шароити таҷҳизоти зарурӣ таъмин намудани он ва бо ҳамин роҳ баланд бардоштани сатҳи таълим, таъмин намудани рушди илми тиб ва пайванди илму истеҳсолот ҷорачӯӣ намоянд.

Ҳозирини гиромӣ!

Яке аз масъалаҳои муҳимтарини соҳаи тандурустӣ таъминот бо доруворӣ ва бо истифода аз захираву имкониятҳои дохилӣ ба роҳ мондани ис-

теҳсоли дору ва молҳои тиббии ватанӣ ба шумор меравад.

Зеро то солҳои наздик 90 фоизи маводи фарматсевтӣ аз хориҷи кишвар ворид мегардид.

Тибқи маълумоти оморӣ соли 2021 ба кишвар ба маблағи умумии 1 миллиард сомонӣ доруворӣ ва молҳои тиббӣ ворид карда шудааст, ки ин нишондиҳанда нисбат ба соли 2019-ум 500 миллион сомонӣ зиёд мебошад.

Бо дарназардошти вазъи зикршуда, мо баланд бардоштани иқтидори истеҳсоли маводи доруворӣи ватанӣ аз ҷумлаи вазифаҳои муҳимтарин эълон кардем.

Аз ҷониби Ҳукумати мамлакат 28-уми октябри соли 2020

"Барномаи давлатии рушди саноати дорусозӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021 - 2025" қабул карда шуд, ки мақсади асосии он таъмин намудани рушди устувори саноати дорусозӣ ва дар доираи ҳадафи ҷорими стратегии миллӣ, яъне саноатикунонии босуръати мамлакат бо ҷалби сармоия дохиливу хориҷӣ бунёд кар-

Зеро кишвари мо бо захираҳои фаровони гиёҳҳои шифобахши худ имконияти бамаротиб зиёд намудани содироти маводи аз лиҳози экологӣ тоза ва табири дорад.

Яъне ин сарвати бузургро табиат ба мо додааст ва мо вазифадорем, ки аз он оқилона ва самаранок истифода барем.

Дар навбати аввал, мо метавонем, ки бо истифода аз гиёҳу обҳои шифобахши кишвар саёҳати табобатиро рушд диҳем.

Дар самти истифодаи захираҳои табиати кишвар ва имкониятҳои соҳаи тандурустии мамлакат корро тавре бояд ташкил кард, ки ба хориҷа барои табобат рафтани шаҳрвандони мо тадриҷан аз байн бурда шавад ва баръакс, бо мақсади саёҳати табобатӣ ва дигар намудҳои табобат ба Тоҷикистон омадани хориҷиҳо афзоиш ёбад.

Академияи миллии илмҳои Тоҷикистонро зарур аст, ки корро доир ба муайян намудани захираҳои растаниҳои шифобахши кишвар вусъат бахшад.

Инчунин, ҷиҳати дар сохтори Академия таъсис додани Институти омӯзиши гиёҳҳои шифобахш ҷорачӯӣ на-

Ҳоло дар мамлакат шумораи табибони дорой маълумоти олий 20 ҳазору 800 нафар ва кормандони миёнаи тиббӣ зиёда аз 60 ҳазор нафарро ташкил медиҳад, ки нисбат ба панҷ соли пеш, яъне соли 2017-ум мутаносибан беш аз 11 ва 16,5 фоиз зиёд мебошад.

Бо қарори Ҳукумати мамлакат "Барномаи рушди Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино барои давраи солҳои 2006 - 2015" қабул ва асосан амалӣ гардид.

дани корхонаҳои нави истеҳсолӣ ва ташкили ҷойҳои корӣ мебошад.

Ғайр аз ин, бо мақсади пешниҳоди имтиёзҳо ба истеҳсолкунандагони маводи доруворӣ лоиҳаи қарори Ҳукумати мамлакат дар бораи номгӯии маводи доруворӣи истеҳсоли ватанӣ, ки истеҳсол ва фурӯши онҳо аз андоз аз арзиши иловашуда озод мебошад, таҳия гардидааст ва рӯзҳои наздик қабул карда мешавад.

Имрӯз дар кишвар дар 53 корхона истеҳсоли зиёда аз 308 номгӯи маводи доруворӣ ва молҳои тиббӣ ба роҳ монда шудааст.

Дар се соли охир (2019 - 2021) ба маблағи 152 миллион сомонӣ маводи аз растаниҳои шифобахш истеҳсолшуда ва доруворӣи истеҳсоли ватанӣ ба хориҷи кишвар содирот шудааст.

Танҳо дар шаш моҳи аввали соли ҷорӣ аз ҷониби ширкатҳои фарматсевтӣ кишвар зиёда аз 700 тонна гиёҳҳои шифобахш коркард гардида, ба маблағи умумии 76 миллион сомонӣ маводи доруворӣ содирот шудааст, ки дар муқоиса бо соли гузашта 62 миллион сомонӣ зиёд мебошад.

Вале ин нишондиҳандаҳо ҳоло ҳам қонеъкунанда нестанд.

мояд.

Муайян намудани захираи растаниҳои шифобахш барои ҷалби сармоияи хориҷӣ ва афзоиш додани ҳаҷми истеҳсоли доруворӣи ватанӣ низ муҳим мебошад.

Ҳозирини арҷманд!

Хотиррасон менамоям, ки беҳтар гардонидани сифати хизматрасонии тиббӣ яке аз самтҳои асосии Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ба ҳисоб меравад.

Тайи солҳои 2020 - 2021 ва шаш моҳи соли ҷорӣ ҷиҳати бо таҷҳизоти тиббии муосир таъмин намудани муассисаҳои табобативу профилактикӣ ва ба ин васила баланд бардоштани сатҳу сифати хизматрасонии тиббӣ ба маблағи умумии 775 миллион сомонӣ дастгоҳу таҷҳизоти тиббӣ харидорӣ карда шудааст.

Дар натиҷаи истифодаи самаранокӣ дастгоҳу таҷҳизоти замонавӣ ва баланд бардоштани сифати хизматрасонии тиббӣ ҳоло нишондиҳандаҳои солимии аҳоли хеле беҳтар гардидааст.

Масалан, соли 2021 нишондиҳандаи бемориҳои диабети қанд бори

СУХАНРОНИИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН ДАР РӮЗИ ДОНИШ ВА ИФТИТОҶИ БИНОИ АСОСИИ ДОНИШГОҶИ ДАВЛАТИИ ТИББИИ ТОҶИКИСТОН

аввал дар муқоиса бо соли 2019-ум 3,4 баробар ва нашъамандӣ 2,5 баробар камтар ба қайд гирифта шудааст.

Вобаста ба ин, таъкид менамоем, ки барои истифодаи самаранок ва дар ҳолати хуби техникӣ нигоҳ доштани таҷҳизоти бо маблағҳои зиёд воридгардида тайёр кардани муҳандисони техникаи тиббӣ ё электроникаи тиббӣ аз ҷумлаи масъалаҳои муҳим мебошад.

Аз ин лиҳоз, вазоратҳои тандурустӣ ва ҳифзи иқтимоии аҳоли, маориф ва илм, рушди иқтисод ва савдо вазираддор карда мешаванд, ки дар хусуси дар заминаи Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ё Донишгоҳи миллии Тоҷикистон тайёр намудани чунин мутахассисон чораҳои зарурӣ андешанд.

Яке аз мушкилоти асосие, ки мо аз рӯзи аввали паҳн гардидани бемории КОВИД - 19 рӯ ба рӯ гардидем, нарасидани табибони вирусолог ва нокифоя будани озмоишгоҳҳои муҷаҳҳазии вирусологӣ дар кишвар буд.

Дар ин давра мо таҷҳизоти зиёд харидорӣ намудем ва ҳоло дар Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон бинои озмоишгоҳи бехатарии биологӣ, кимиёвӣ ва вирусологии муҷаҳҳаз бо таҷҳизоти муосир сохта шудааст, ки ифтитоҳи он вақтҳои наздик дар назар аст.

Ба хотири рушди тафаккури техникӣ ва истифодаи техникаву технологияҳои муосир дар ҳамаи самтҳо, аз ҷумла дар соҳаи тиб мо солҳои 2020 - 2040-ро "Солҳои рушди илмҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ" эълон намудем, ки ҳоло соли сеюми он ҷараён дорад.

Қиҳати амалӣ гардидани ин иқдом қарори дахлдори Ҳукумати мамлакат қабул гардид, вале таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки вазъи амалишавии он ҳанӯз қонеъкунанда нест.

Мо махсус таъкид карда будем, ки нақшаву барномаҳои таълимии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва таҳсилоти касбӣ бо бартарӣ додан ба омӯзиши фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ, риёзӣ ва зиёд намудани соатҳои дарсӣ аз ин фанҳо таҷдиди назар карда шаванд.

Зеро бе омӯзиши амиқи ин фанҳои истифода намудани технологияҳои муосир, аз ҷумла таҷҳизоти ҳозиразамони тиббӣ ғайриимкон мебошад.

Яке аз самтҳои муҳимтарини соҳаи тандурустӣ таъмин намудани фаъолияти самарабахши муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ мебошад.

Пандемияи КОВИД - 19 бори дигар собит сохт, ки шабакаи чунин муассисаҳо на танҳо заминаи фарогирии умумӣ бо хизматрасониҳои тандурустӣ мебошад, балки дар ҳимоя аз ҳолатҳои фавқулода, пешбурди тарзи ҳаёти солим ва беҳсозии саломатии аҳоли низ нақши назаррас дорад.

Ҳоло барои ҳалли масъалаҳои соҳаи тандурустӣ, таъмин намудани рушди он ва ҳифзи иқтимоии аҳолии кишвар 7 лоиҳаи давлатии сармоягузорӣ амалӣ шуда истодааст.

Дар доираи ин лоиҳаҳо то соли 2025

азҳудкунии маблағи умумии беш аз ду миллиард сомонӣ пешбинӣ гардидааст.

Қобили зикр аст, ки дар раванди ислоҳоти соҳаи тандурустӣ дар самти ҳифзи саломатии модарон ва кӯдакон бо истифода аз усулҳои навтарини ташхису табобат пешравиҳои назаррас ба даст омадаанд.

Имрӯз дар кишвар барои ҳифзи саломатии модарону кӯдакон 15 ҳазор кат фароҳам оварда шудааст.

Дар натиҷаи тадбирҳои аз ҷониби Ҳукумати мамлакат амалигардида дар самти беҳтар гардонидани шароит ва сатҳи сифати зиндагии аҳоли, бунёд ва бо таҷҳизоти муосир таъмин намудани муассисаҳои тандурустӣ ва баланд бардоштани сифати хизматрасониҳои тиббӣ рӯзи 23-юми июли соли ҷорӣ шумораи аҳолии Тоҷикистон ба 10 миллион нафар расид.

Хотирнишон менамоем, ки ба 10 миллион нафар расидани аҳолии кишвар масъулияти кормандони соҳаи тандурустӣ, хусусан, соҳаи хизматрасониҳои тиббӣ ба модарону кӯдаконро боз ҳам бештар месозад.

Тибқи маълумоти оморӣ кӯдакон (аз рӯзи таваллуд то синни 18-солагӣ) 40 фоизи аҳолии Тоҷикистонро ташкил медиҳанд.

Вале барои хизматрасониҳои чунин шумораи зиёд дар муассисаҳои тандурустии кишвар ҳамагӣ 1238 воҳиди кории табибони кӯдакона мавҷуд аст, ки то имрӯз аз он 160 воҳиди корӣ ҳолӣ мебошад.

Дар мамлакат табибони кӯдакона дар факултаҳои педиатрии ду донишгоҳи давлатии тиббӣ тайёр карда мешаванд, ки ҳоло дар онҳо 1536 нафар донишҷӯён таҳсил доранд.

Соли ҷорӣ факултаҳои номбаршударо 226 нафар донишҷӯён хатм кардаанд.

Бо дарназардошти он ки ҳар сол дар кишвар ба ҳисоби миёна зиёда аз 240 ҳазор кӯдак таваллуд мешавад, зарур аст, ки дар оянда ба масъалаи тайёр намудани табибони бемориҳои кӯдакона афзалияти бештар дода шавад.

Ҳамчунин, ба Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иқтимоии аҳоли ва дигар сохтору мақомоти марбута супориш дода мешавад, ки пешниҳоду ҳулосаҳои худро доир ба таъсиси беморхонаи ҷумҳуриявии бемориҳои кӯдакона ва беҳтар ба роҳ мондани фаъолияти Маркази илмиву клиникии педиатрия ва ҷарроҳии кӯдакона ба Ҳукумати мамлакат манзур намоянд.

Муҳтарам устодону омӯзгорон, донишҷӯёну хонандагон ва кормандони соҳаи тандурустӣ!

Ҳозирини гиromӣ!

Тавре ки аз таҳлилу баррасиҳои бармеояд, дар баробари пешравиҳои дар соҳаи тандурустии мамлакат, ки яке аз соҳаҳои муҳимтарини иқтимоӣ мебошад, дар самти тайёр кардани кадрҳо, бо мутахассисони сатҳи баланди касбият таъмин намудани муассисаҳои тиббӣ ва боз ҳам беҳтар ба роҳ мондани хизматрасониҳои тиббӣ

Масалан, агар соли 2019 буҷети соҳа 1 миллиарду 740 миллион сомониро ташкил дода бошад, ин нишондиҳанда соли 2022 ба 2 миллиарду 882 миллион сомонӣ расонида шуд, ки нисбат ба соли 2019-ум 66 фоиз зиёд мебошад.

Дар натиҷа то имрӯз, илова ба садҳо иншооти навбунёд, аксари муассисаҳои тиббии кишвар то дурдасттарин маҳалҳои аҳолинишин аз таъмири асосӣ бароварда шуда, бо таҷҳизоти муосири тиббӣ, нақлиёти санитарӣ, дигар лавозимоти тиббӣ таъмин гардидаанд ва ҳоло сатҳи сифати ташхису табобат нисбат ба солҳои пеш беҳтар шуда истодааст.

камбудиву масъалаҳои ҳалталаб вучуд доранд.

Сари вақт бартараф намудани онҳо ва баланд бардоштани сатҳи сифати хизматрасонӣ ба аҳоли, дар навбати аввал, вазифаи роҳбарияти вазорат, роҳбарону мутахассисон ва кормандони муассисаҳои тандурустӣ мебошад.

Таъкид менамоем, ки рисолат ва вазифаи мову шумо дар ин раванд содиқона хизмат кардан ба мардуми Тоҷикистон аст ва шумо бояд ин вазифаро бо камолӣ масъулият ва дар сатҳи баланд иҷро намоед.

Зеро тавре ки борҳо гуфтаам, ба давлат миллати солим зарур аст ва ҳамаи мо бояд, пеш аз ҳама, ғамхори инсон, яъне мардуми кишварамон бошем.

Ҳар як табиб ё корманди соҳаи тандурустӣ барои шифо бахшидани беморон бояд на танҳо донишу таҷриба ва малакаи баланди касбӣ, инчунин, меҳрубониву муоширати хуб ва ҳисси инсондӯстиву ғамхорӣ нисбат ба онҳоро дошта бошад.

Шумо - устодону омӯзгорони муҳтарам, дар баробари ба шогирдон омӯзонидани илми табобати инсон, ба онҳо маданияти баланди муошират ва ҳислатҳои хуби инсониро таълим диҳед ва фаромӯш накунед, ки мо - тоҷикон миллати соҳибмаърифат ва тамаддунсоз ҳастем.

Шумо, ҳамчунин, вазираддор ҳастед, ки ба мардум аҳаммияти тарзи ҳаёти солим, риояи қоидаҳои гигиенаи

шахсӣ, тозаву озода нигоҳ доштани хонаву кошона ва маҳалли зистро ҳамеша ташвиқ кунед ва ба онҳо фаҳмонед, ки сабаби пайдоиш ва паҳншавии ҳар гуна бемориҳои сироятӣ риояи нақардани тозагӣ ва қоидаҳои беҳдошти шахсӣ ҷамъиятӣ мебошад.

Бо эътимоди комил изҳор медорам, ки тамоми кормандони соҳаи тандурустӣ - роҳбарону масъулону мутахассисон, устодону омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти касбии тиббӣ ва табибону ҳамшираҳои шафқат вазифаи касбӣ ва рисолати инсонии худро дар назди халқи Тоҷикистон минбаъд низ бо заҳмати софдилона ва садоқат ба касби худ иҷро менамоянд.

Дар охир тамоми устодону омӯзгорон, хонандагону донишҷӯён ва ҳамаи кормандони соҳаҳои маорифу тандурустиро бори дигар ба ифтихори Рӯзи дониш, ба истифода додани бинои асосии Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино ва 31-солагии истиқлоли давлатии Ватани азизамон, ки баъди як ҳафта фаро мерасад, самимона табрик меғӯям.

Ба тамоми кормандони соҳаҳои маориф ва тандурустӣ, устодону омӯзгорон барори қор, ба донишҷӯёну хонандагони мамлакат хониши хубу аъло, одобу ахлоқи шоиста ва ба Тоҷикистони маҳбубамон сулҳу оромии ҳамешагӣ ва пешрафту ободии рӯзафзун орзу менамоем.

Ҳамеша саломат ва сарбаланду саодатманд бошед!

ИСТИҚЛОЛИ ДАВЛАТӢ - МАРҲАЛАИ ЭҶӢ ВА БАРҚАРОРСОЗИИ ДАВЛАТИ МИЛЛӢ

Гулчеҳра МУРОДОВА,
номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент,
мудир кафедраи ҳуқуқ ва
муносибатҳои байналмилалӣ

Истиқлоли давлатӣ бузургтарин ва муқаддастарин неъмат, нишонаи олии ҳуввияти миллӣ, ифтихор ва номуси ватандорӣ, рамзи ҳастии миллати бостонӣ ва соҳибхитиёру соҳибдавлати тоҷик ва асоси хушбахтиву сарбаландии сокинони Тоҷикистон мебошад.

Эмомалӣ Раҳмон

Дар қомуси фарҳанги худшиносии ҳадоғии миллатҳо, ки миллати тоҷик бидуни шакл яке аз онҳост, мафҳумҳои "Ватан" ва "Истиқлол" бо ҳамдигар тавъаманд. Паёми озодӣ ва мустақилӣ, ки 31 сол пеш аз ин дар фазои кишвар танин андохт, аз қиёми як миллати сарафроз ҷаҳониёнро огоҳ кард ва мардуми хушманди сайёра ин башоратро, ки офтоби эҷд аз ҳарфаш тулӯ мекард бо хушнудӣ истиқбол кард.

Албатта, истиқлол, ки ҳеҷ ганҷе дар ҷаҳон ҳамсангаш нест, барои мо ба осонӣ ба даст наомада буд. Онҳое, ки муҳолифи соҳибхитиёрии мо буданд, кӯшишҳои зиёде ба харҷ доданд, то моро аз неъматҳои бебаҳо маҳрум созанд, аммо он гуна ки нурро наметавон аз офтоб ҷудо кард, тоҷикро аз тоҷ ҷудо кардан ғайриимкон аст.

Аз соли 1991 аз он сапедаи истиқлол, ки тулӯи хуршеди озодиро пайғом овард ва Тоҷикистон сураи худшиносии худро аз минбари баланд ба ҷаҳониён эълон дошт ва аз он лаҳзаи фирӯз то имрӯз 31 сол сипарӣ мегардад.

Бояд тазаккур дод, ки фаҳмиши истиқлол набояд танҳо як муколамаи расмӣ ҳукуматӣ бошад, балки он бояд ба як баҳси ҳеле амиқу дилҷасп ва гуногунпаҳлу миёни мардум, аз ҷумла дар сатҳи илмӣ таҳлил ёбад. Имрӯз дар бисёр мамлакатҳои тозаистиқлол мафҳуми "истиқлол" маҳбубияти зиёде пайдо намудааст ва шаҳрвандон ба он бо эҳсоси самимияти хосса тавачҷуҳ мекунанд.

Беҳуда нест, ки мафҳуми "истиқлол" дар амалия ҳамчун истиқлоли олий ва истиқлоли том истифода дар мӯда мешаваду якеро эълон менамоянду дигарашонро эътироф мекунанд. То имрӯз истиқлоли давлатии Тоҷикистонро 180 кишвари ҷаҳон пазируфтааст, ки ин тақвияти эътирофи истиқлоли давлатдорӣ миллӣ мост.

Истиқлол назарияи сиёсӣ аст, ки бо роҳбарияти олий ӯ ҳокимияти сиёсӣ пайваст аст. Мафҳуми "истиқлол" (шакли ғарбии истифодаи он "суверенитет") мебошад, ки аз забонҳои латинӣ ва франсаӣ гирифта шудааст) маънои "ҳокимияти олий"-ро дорад. Маълум аст, ки мафҳуми "истиқлол" дар забони мо аз калимаи арабӣ омада, маънояш - мухтору мустақил будан, озод будан дар иҷрои коре, мустақилӣ ва соҳибхитиёри аст. Яъне, маънои асосии истиқлол волоияти ҳокимияти давлатӣ дар дохили мамлакат ва озод будани он аз тобеияти ба давлатҳои дигар аст.

Истиқлоли давлатӣ ду вижагии хос дорад: а) дохилӣ; б) берунӣ.

Истиқлоли дохилии давлат ҳолатест, ки

ҳокимияти олий ва бемаҳдуди давлат нисбат ба ҳамаи субъектҳои эътироф карда мешавад. Дар сурати низоми мавҷудаи қорҳои давлатиро риоя накардан ӯ амалҳои муҳолифи манфиатҳои давлат ва ҷомеаро ихтиёр намудани ҳар гуна субъектҳои сиёсат, мақомоти давлатӣ ҳуқуқи комил доранд, ки тамоми воситаҳои таъсиррасонӣ ва ҳатто фишорвароӣ зӯрварии қонуниро истифода намуда, риояи низоми сиёсӣ ҳуқуқиро таъмин намоянд.

Хосияти берунии истиқлол маънои ҳокимияти олии давлатро эътироф ва эътиром намудани давлатҳои дигар, пеш аз ҳама, давлатҳои бузург ва ҳамсоякишварҳоро дорад.

Имрӯзҳо Тоҷикистони азизи мо 31-юмин солгарди Истиқлоли давлатии худро бо дастовардҳои бузурги худ таҷлил менамояд. Агар таърихи истиқлоли мо зиёда аз ҷаҳорак аср бошад, умри миллат ва таърихи давлатдорӣ мо ҳазорсолаҳост. Мардуми мо ҳанӯз аз бомдодӣ таърих мардуми соҳибватан ва давлат-

соз буданд ва ниёгони арҷманди мо дар оғоз ва сарғаҳи давлатдорӣ қарор доштанд ва намунаҳои нахустини ҷомеаҳои мутамарказ ва давлатҳои муқтадирӣ таърихиро барои башарият эҳдо карданд, аммо дар натиҷаи тохтутозҳои аҷнабиён ва пирӯзии дарозмуддати тирагӣ ба равшанӣ мардуми тоҷик як муддати тӯлонӣ аз идоракунии мустақилнаи давлатдорӣ худ маҳрум монд. Ин давраи тира, ки чандин қарн идома ёфт, асрҳои фӯҷиҳои миллӣ ва таназзули фарҳангии мардуми мо ба ҳисоб меравад. Гарчи дар ин марҳала маҳз дар заминаи таҷрибаи давлатдорӣ тоҷикон даҳҳо давлату сулолаҳо дар ин сарзамин ҳукм ронданд, аммо тоҷики соҳибватан зери идораи бегонагон қарор дошт. Танҳо 9-уми сентябри соли 1991 ҷарҳи сарнавишт дубора ба муроди мардуми тоҷик давр зада, тоҷикон соҳибистиқлол ва давлати мустақил шуданд.

Истиқлоли давлати тоҷикон мебошад, яъне миллати кӯҳанбунёду соҳибдавлати тоҷик бори дигар соҳибӣ давлатдорӣ миллӣ мустақили худ гардид.

Муҳимтарин дастоварду комёбие, ки мо дар 31 соли Истиқлоли давлатӣ касб намудем, ин аз хатари нестӣ наҷот ёфтани давлатдорӣ миллӣ тоҷикон мебошад. Ин нукта борҳо ёдрас шудааст, вале ин ҷо бори дигар таъкид месозем, ки бе ягон шакку шубҳа, наҷоти давлатдорӣ миллӣ масъалаи меҳварии таърихи дирӯзу имрӯзи мо ба шумор меравад.

Дар нахустин рӯзҳои Истиқлоли давлатӣ масъалаи ҳифзи тамомияти арзии давлат ҳам яке аз вазифаҳои аввалиндарачаи мо буд, зеро дар он рӯзҳои мудҳиш ҷанги шаҳрвандӣ баъзе нерӯҳои дохилӣ ва хориҷӣ аллақай нақшаи тақсими Ҷумҳурии Тоҷикистони ягонро дар сардоштанд. Ин хатари ҷиддӣ бо талошу заҳматҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва ба шарофати ваҳдати ҳамдилӣ ва дастгирии мардуми кишварамон бартараф гардид.

Ҷанги таҳмилии шаҳрвандӣ кишвари

моро аз масири пешрафт чандин даҳсола ақиб партофт ва мардуми Тоҷикистонро маҷбур сохт, ки барои бартараф кардани харобию хисороти он солҳо заҳмати шабонарӯзӣ ва мушкilotу монеаҳои басо гаронро таҳҳамул намоянд.

Дар кишвар аз охири соли 1997 барои таҷдиду бунёди муассисаҳои таълимӣ, тиббӣ, роҳҳо ва манзилҳои зисти харобгардида, сохтори роҳҳои муосири мошингард, нақбҳо, шабақаҳои интиқоли барқ аввалин барномаҳои барқарорсозии баъд аз низоз қабул ва амалӣ карда шуд ва ҳамаин тавр, даҳҳо тарҳи дигари ваҳдатсоз амалӣ гаштанд.

Дар айнаи замон Истиқлоли давлатӣ ба мардуми Ҷумҳурии Тоҷикистон имкон дод, ки мактаби давлатдорӣ миллӣ худро рушд дода, модели муосирро озодона интихоб намояд. Маҳз дар ҳамаин давра заминаҳои устувори сиёсӣ ва ҳуқуқӣ сохти нав, яъне давлати демократии дунявӣ ҳуқуқбунёд гузошта шуданд.

Дар партави Истиқлоли давлатӣ инчунин ташаккули низоми иқтисоди мамла-

кат ва раҳиҳои кишвар аз буҳрони шадиди иқтисодӣ муяссар гашт ва давлат аз буҳрони амиқ баромада, ба марҳилаи рушди ҳамаи соҳаҳо қадам гузошт. Хусусан, муқовимат ва истодагари иҷтимоии кишвар дар баробари фишори буҳрони иқтисодии ҷаҳонӣ, ки имрӯзҳо идома дорад, бори дигар устувори вазъияти иқтисодӣ иҷтимоӣ Ҷумҳурии Тоҷикистони соҳибистиқлолро нишон дод.

Илова бар ин, Истиқлоли давлатӣ ба мо имкон дод, ки кишвар ва мардуми худро ба таври шоиста ба ҷаҳониён муаррифӣ намоем ва ҷойгоҳи мустақил ва сазовори Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар арсаи байналмилалӣ таъмин созем. Ин неъматҳои бебаҳо имконияти меҳнат, ки дар арсаи байналхалқӣ талаботу манфиатҳои кишвар беҳтар ҳимоя карда шаванд. Кишвари соҳибистиқлол дар ҳалли масъалаҳои гуногуни байналхалқӣ бештар ҳисса гузошта метавонад.

Агар ҳамаи талошу заҳматҳо ва дастовардҳои ин марҳалаи томи таърихи ба таври воқеъбинона ҷамъбаст намоем, имрӯз метавон гуфт, ки роҳбарияти давлати Тоҷикистон таҳти сарвари Пешвои муаззами миллат масъулият ва рисолати таърихӣ худро дар назди ватан, миллат ва таърих иҷро карда, Тоҷикистони азизи моро ба як давлати мустақил, устувор ва рушдёр таҳлил додааст.

Мо тӯли ин 31 сол давраи ҳассосу мураккабтарин, яъне марҳилаи эҷд, барқарорсозӣ ва ҳифзи давлатдорӣ миллӣ тоҷиконро бомуваффақият пушти сар намудем, ки ин дастоварди асосӣ ва меҳварии 31 соли Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Акнун давраи гузариш ба аҷом расид ва Ҷумҳурии Тоҷикистон аз марҳилаи эҷево барқарорсозӣ ба марҳалаи рушди устувор қадам гузоштааст. Албатта дар ин марҳила низ мушкilotи ҷиддӣ пешорӯи мо хоҳад буд, вале бо вучуди ин давлати мо тамоми шароит ва имкониятро барои ҳаракат ба сӯи рушди устувор дорад. Муҳимтар аз ҳама, барои оғози чунин марҳалаи тақдирсоз ба боярӣ, эътимод, ҷасорату мардонагӣ ва иродаи қавии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва мардуми шарифи Тоҷикистон таъя менамоем.

Истиқлоли давлатии Ватани азизамон пояндаву устувор бод!

мебошад, ки ишқро дар баробари беморӣ шуморидан онро Галактика - Олами афлок, сӯроҳиҳои сиёҳи фалак номидааст.) Дар воқеъ ҳам ишқ садҳо паҳлӯ дорад, ки муаллифи китоб танҳо 80 паҳлӯи онро бозгӯ намудааст ва яке аз паҳлӯҳои он, ки аз ҳама равшантар ишқро намӯён месозад, дар нигари мо "Ишқ - ин асрор аст" (Любовь - это тайна).

Муаллиф ишқи замони ҷавонии ҳеш ва ошиқони дар асарҳои классикӣ, аз ҷумла Ромео ва Ҷулеттаи Шекспир бо забон гардида бо замони мо муқоиса карда, ҳамчун як хирадманди дар олами таҳлил таҷзия бесобиқа дар шигифт мондааст, ки зиёданд ҷавонони аз ин подоши муқаддаси худованд бенасиб ва сад дарег, ки аз забони онҳо мешунавӣ: "Ишқ? Магар девона шудаед? Қадом Ишқ? Ишқ дар китобхост, дар кинофильмхост". Ва ин аст ки Ҷошим Гадо дар ҷилди 71-уми осори худ ба одамони рӯи Замин бо дарду фиғони ҷонқоҳ муроҷиа мекунанд: "Эй, инсонҳои рӯи Сайёра, чӣ шудааст шуморо? Даме силоҳи қатли ом ихтироъ мекунед. Дами дигар дар саҳфаи телевизион, маҷаллаву рӯзномаҳо саҳнаҳои фаҳшу алоқаҳои ҷинсиро таблиғ мекунед. Бас кунед ин кирдорҳои нопокро. Агар бас накунед Оллоҳ, Худоён шуморо, фарзандони шуморо гирифтори кайфари гуноҳонатон мегардонад..."

Ва Ҷошим Гадо дар пайи ҷустуҷӯи асрори Замину Замон ва розҳои нуҳуфтаи он, ситоиши нобиғагони адабу донишу ҳунар гоҳе қаламро ба навиштани порчаҳои шеърӣ низ меронад. Порчаи назмие, ки ба паямбари шеърӣ порсӣ, ба Ҷошим Абулқосим Фирдавсии Хурсонӣ бахшидааст, намунаи шеърӣ баланд бо забони русӣ мебошад.

Ҷошим мавриди шарҳи розҳои Зан як пурсишро ба миён гузоштааст, ки хеле сода ба чашм меҳӯрад, вале дар он асрори идомаи наслҳо, бастагии Зан ба хонадон ва ба воя расондани фарзанд ҷой дорад: "Як зан нақҳати атрҳоро хуш кард, зани дигар бӯи фарҳақҳои (порчаҳои таги пойи) кӯдакашро пазируфт. Қадоме аз он ҳар ду роҳи дурустро пазируфтааст?" (Одна женщина выбрала запах духов, другая женщина выбрала запах пелёнок своего ребёнка. Кто из них права?)

Дар эҷодиёти Ҷошим Гадо чунин андарзгӯиҳои роҳнамо хеле зиёданд, ки ба онҳо боясти бо чашми омӯзиш нигарист, зеро онҳо панди шахси хирадманде мебошанд хиради файласуфони Руму Юнони бостон, садҳо ҳикматҳои бинишварони Аврупо ва дарёфтаҳои андешаварзони бузурги форс - тоҷикро аз танури андешаи жарфи худ бароварда, рӯи дастархон гузоштааст.

Дар бораи ҳунари беҳамто, чехраву пайкари беҳамто, донишу биниши беҳамто, ки андаруни онҳо метавон чехраҳои қаҳрамонони асарҳои классикиро ҷой кард, театршиносони барҷастаи рус, актёрони бузурги рус ва дигар бинишварони овозаманди ҷаҳонӣ суҳанҳои баланд гуфтаанд ва аксаран ба мо тоҷикон ба таъкид гуфтаанд, ки ўро эҳтиёт кунем, то замоне, ки ҳафт нобиғаи худододӣ ўро ба кор барем, омӯзем. Дар ин маврид гуфтаи санъатшиносно доно, театршиносно барҷаста Евгений Морозро бо забони аслаш меоварем, ки чунин аст: "Ҷошим Гадов для Республики Таджикистан - это уникальное явление, и поэтому его надо ценить, беречь и создавать для него все условия для его творческой деятельности, чтобы он пока жив безпрепятственно мог работать, творить, сколько у него на это хватить сил, здоровья и времени..." (Ҷошим Гадов барои Ҷумҳурии Тоҷикистон - ин зухуроти ноёфте мебошад ва ин аст, ки бояд ҳама шароити шоистаро барои фаъолияти эҷодӣ муҳайё кард, бад - он хотир, ки то замоне зинда аст битавонад бидуни халалрасонии дигарон то андозаи таъвоноӣ доштан, нерӯ, тандурустӣ ва вақт имконаш додан, қору эҷод кунанд).